

MÅNADENS SJUKDOM

MAGSÅR

Grisens magsäck har två sorters slemhinna, en *kutan* ("hudliknande") slemhinna närmast matstrupen (*pars esophagea*) och körtelslemhinnan. Körtelslemhinnan producerar saltsyra och matsmältningsenzym som bryter ner födan innan den förs vidare ner i tarmen. Normalt har magsäcken en "pH-gradient" med ett högre pH nära matstrupen och ett surare pH vid nedre magmunnen. För att inte syran och enzymerna skall skada den egna vävnaden, täcks slemhinnan av ett lager med skyddande slem, *mucus*. Om pH-gradienten störs och slemhinnan utsätts för ett alltför lågt pH, räcker inte mucus till som skydd och slemhinnan skadas.

Magsår hos gris drabbar nästan uteslutande *pars esophagea*. Magsår ger en tillväxtsänkning med 100 g/dag och kan ge en dödlighet på 1-2 procent. Enligt vissa studier har närmare 90 % av grisarna ett förstadium till eller ett utvecklat magsår. Slaktsvin är mest drabbade men även suggor, framförallt runt grisningen, är känsliga. Förekomsten varierar mellan besättningarna. Skadorna börjar som en lätt förtjockning av slemhinnan som sedan kan övergå i en magkatarr. Merparten av förändringarna läker av men i några fall förvärras skadorna och ett sår utvecklas. Utvecklingen till sår kan ske på mindre än 24 timmar men kan läka av lika snabbt. Blödningen från såret kan bli så omfattande att grisen förblöder. Såret kan också bli så djupgående att magsäcken *perforeras*, det vill säga öppnar sig ut mot bukhålan. Kommer magsaft ut i bukhålan uppstår en kraftig bukhinne-inflammation, vilken kan resultera i ett plötsligt dödsfall.

Sjukdomen kan vara svår att upptäcka kliniskt. En synbarligen frisk gris kan hittas död några timmar senare. Grisar med blödande magsår kan ha en karakteristisk, tjärliknande avföring, eller se bleka ut med en snabb, ytlig andning. I fall med ett mer *subakut* förlopp verkar grisen dämpad, slö, kräks eller saknar aptit. Ibland ses undertemperatur. Grisen kan stå med krökt rygg och gnissla tänder på grund av buksmärtorna. Lindrigare skador ses enbart som nedsatt tillväxt.

Flera riskfaktorer för att utveckla magsår finns beskrivna: Svält eller fasta, ett alltför finmalet/pelleterat foder, och fodrets sammansättning (havre och korn minskar risken, majs och vete ökar risken). Troligen förstörs pH-gradienten om magsäckens innehåll är alltför lätt-flytande. En utdragen grisning, hetta, långa transporter utan foder, och andra sjukdomar kan utgöra riskfaktorer. Det kan även finnas bakomliggande, ärftliga faktorer. Stress och utsöndring av vissa stresshormon har däremot inte påvisats som riskfaktor. Hos människa är magsår förknippat med bakterien *Helicobacter (H.) pylori*. Mer än 80 % av grisarna bär på den närbesläktade *H. suis*, men sambandet med sjukdom är oklart. Diagnosen ställs vanligen vid obduktion. Effektiv behandling av sjuka djur saknas och åtgärderna fokuserar på att eliminera tänkbara riskfaktorer. En viktig åtgärd är att kontrollera fodrets partikelstorlek och se över kvarn och såll för att undvika en alltför stor andel partiklar mindre än 0,3 mm, samt att se över möjliga orsaker till dålig aptit. Förebyggande kan man prova att öka innehållet av vattenlösliga fibrer i fodret.

Kontaktuppgifter:

Magdalena Jacobson
Box 7054
750 07Uppsala
Magdalena.Jacobson@slu.se